

סקר תיעוד מקדים למטרות שימור מבנים ומתחמים משואות יצחק

נספח לתב"ע משואות יצחק 2020
אדריכל : ד' דרורי אדריכלים
14/09/2016

תוכן עניינים

* תודות לחברי הישוב שסייעו באיסוף המידע המוצג בסקר זה: לארכיונאית מרים רון ; לישראל זיסק, לשמשון ישורון ולשמעון לאופר.

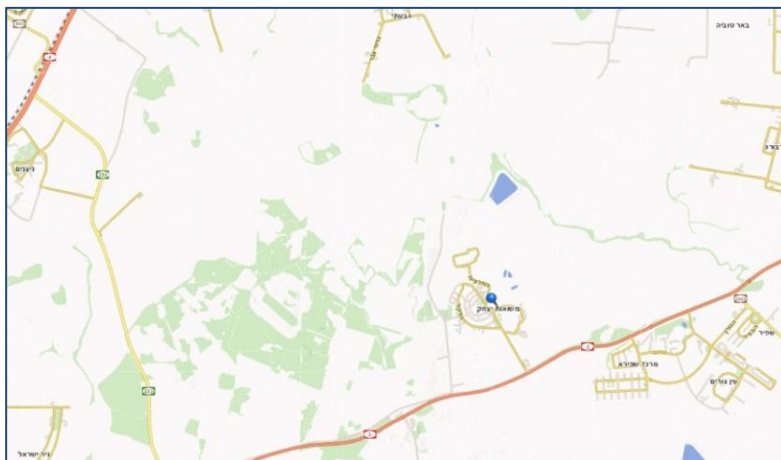
פרק	שם	עמוד
1	נתונים כלליים	3
2	נתונים סטטוטוריים	4
3	רקע היסטורי תרבותי	7
4	תיאור מצב קיים	19
5	סיכום-הערכת האתר	38
6	פרטי עורך תיק התיעוד	39
7	מקורות	40
8	נספחים – קטעי עתונות	41
9	דפי סקר מבנים	43

1. נתונים כלליים

1.1 שם האתר: אגודה שיתופית חקלאית משואות יצחק.

1.2 גוש / חלקה: מתוך תוכנית מוצעת משואות יצחק 2020 :

גושים	חלקה	מספרי חלקות בחלקיותן
2906	32, 3, 5-12, 19-22, 25-29	23, 24, 33, 2, 4, 15-17
2907		3, 5, 6, 8, 10, 16, 17

1. מפה אזורית (מתוך: GovMap)

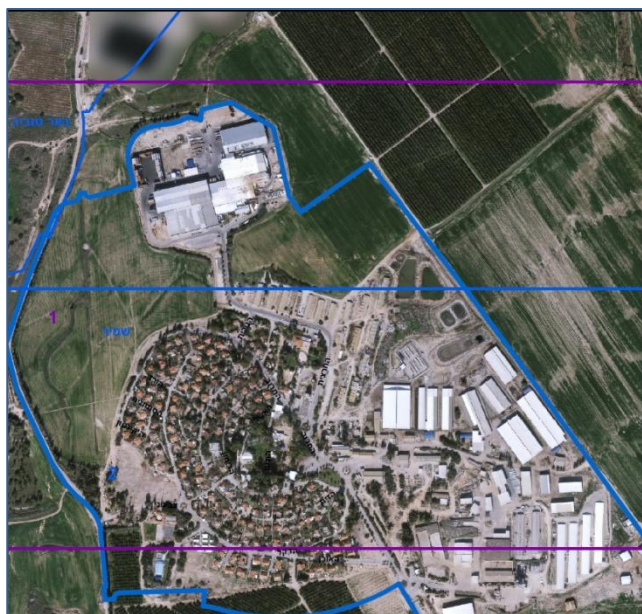
1.3 גבולות התוכנית: כמתואר בתוכנית 2.

1.4 סוג בעלות: מדינה, רשות מקרקעי ישראל.

1.5 תאור תמציתי של האתר: מושב שיתופי דתי בתחום המועצה האזורית

שפיר שבשפלת החוף. תחילתו בקיבוץ שהוקם בגוש עציון ונחרב במלחמת העצמאות. בשוכם של החברים מהשבי בשנת 1949, עלו להתיישבות במקומם הנוכחי, על אדמות הכפר סואפיר. בשנת 1952 הוחלט להפוך את הישוב למושב שיתופי. בפברואר 2010 חזר המושב לתנועת הקיבוץ הדתי.

תוכנית הקבע של הישוב נערכה על ידי האדריכל והאמן מאיר בן אורי. בישוב נותרו צריפים, מגדל מים, בית כנסת, מוסך ומתקנים נוספים משלבי הבנייה המוקדמים. הבתים משכונת המגורים הראשונה שבלב הישוב עברו ברובם שינויים ותוספות לאורך השנים.

2. גבולות התוכנית (מתוך: משואות יצחק 2020, ד' דרורי אדריכלים)

2. נתונים סטטוטוריים

ישוב	מס' תוכנית	סטטוס	מהות
משואות יצחק	1/143/03/6א	פרסום תוקף ברשומות	קביעת יעודי קרקע
משואות יצחק	3/143/03/6	פרסום תוקף ברשומות	משואות יצחק-תעשייה
משואות יצחק	4/143/03/6	פרסום תוקף ברשומות	הרחבת מושבים
משואות יצחק	5/143/03/6	פרסום תוקף ברשומות	שטח לבניני ציבור
משואות יצחק	6/143/03/6	פרסום תוקף ברשומות	תעשייה-הרחבה
משואות יצחק	2053/מק/6	פרסום בעיתונות להפקדה	שינוי גבול אל-בד
משואות יצחק	7/143/03/6	פרסום תוקף ברשומות	חלוקה למגרשי מגורים
משואות יצחק	804/ד	פרסום תוקף ברשומות	איחוד חלקות קיימות
משואות יצחק	26/משד/2	הוגשה למקומית	חלוקה לצורך רישום חוזה
1 - 9 רשומות מתוך 9			

2.1 שם ומספר תוכנית מוצעת: משואות יצחק 2020. מס' 0218552-631.

2.2 שטח התוכנית המוצעת: 1,125.362 דונם

2.3 שטח בנוי במ"ר: 462.176 דונם.

2.4 זכויות בנייה מוקנות: רמ"י ואגודה שיתופית חקלאית משואות יצחק.

2.5 יעוד עפ"י תכנית תקפה: מגורים א', מגורים, אזור חקלאי ב', אזור תעשייה, שטח

לבנייני משק, שטח לבנייני ציבור וצרכים נוספים.

2.6-2.7 פרוט תוכנית לשימור ונתונים מרשימת שימור: טרם בוצע.

4. תוכנית קודמות באתר רמ"י ותוכנית תב"ע 7-143-03-6 משנת 2010 (מקור: GovMap)

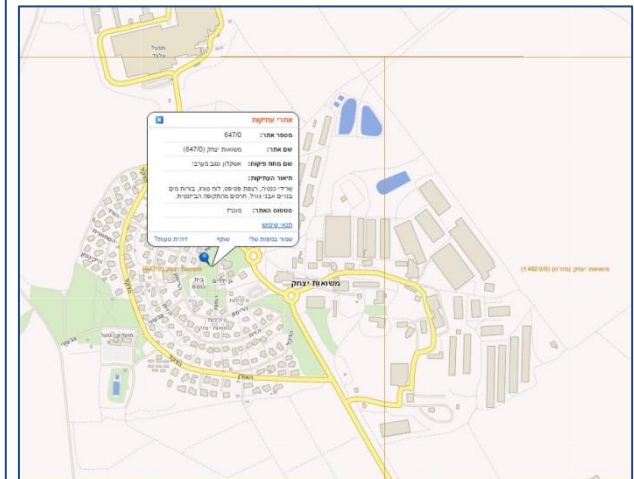
3. מפה אזורית ומפת גוש/ חלקה (מתוך: GovMap)

2.8 האם האתר נכלל בשטח עתיקות מוכרז:

אתר מס' 647/0 ובו שרידי כנסייה, רצפת פסיפס, לוח סריג, בורות מים בנויים אבני גוויל, חרסים מהתקופה הביזנטית. בשנת 2000 נערכו ביישוב חפירות הצלה באזור בנין "נעם אבות" ותוצאותיו פורסמו בשנת 2006.

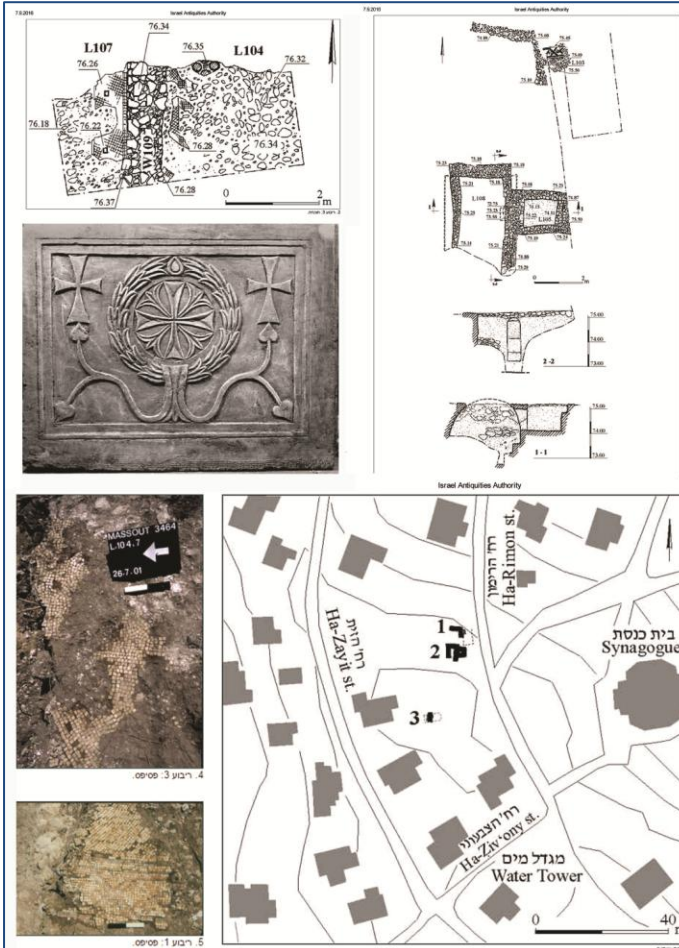
2.9 האם האתר מופיע ברשימת אתרים

טנטטיבית אחרת לשימור? לא.

5. אזורי העתיקות בשטח הישוב

(מקור: GovMap)

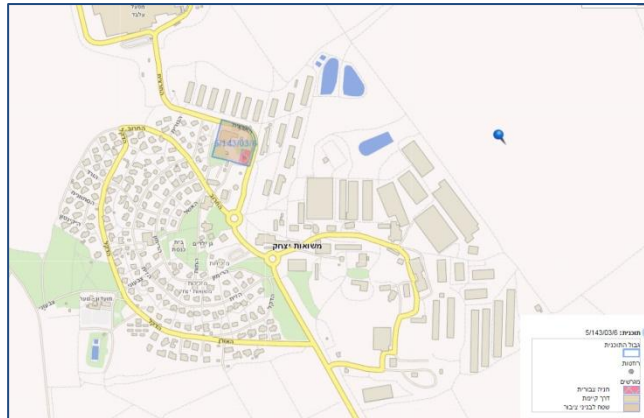
6. פרסום תוצאות החפירה במשואות יצחק

(מתוך: חדשות ארכיאולוגיות 118, 2006)

2.10 צרף תוכנית בינוי המציגה את התכנון במשולב עם פרויקטים חדשים:

1999

2000

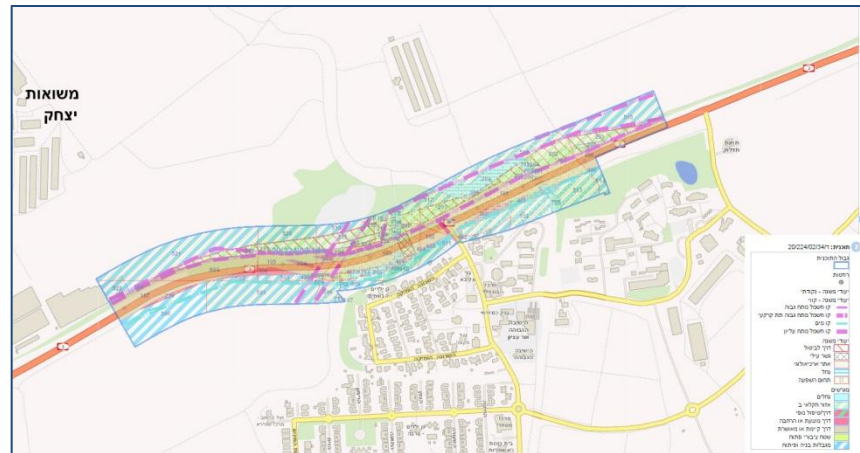

בשנים האחרונות הוגשו מספר תוכניות לשינוי יעוד שטחים חקלאיים בתחומי הישוב לצרכי מגורים ותעשייה.
בשנת 2015 הוגשה תוכנית להרחבת כביש 3, הטמנת קווי חשמל וניקוז נחלים.

2009

2015

7. תוכניות סמוכות לאתר (מקור: GovMap)

3. רקע היסטורי תרבותי

3.1 שמות היסטוריים של האתר: רסם אל שעף – אתר ארכיאולוגי מהתקופה הביזאנטית (מאות ו'–ז' לסה"נ) ; שטחי החקלאות של הכפר סואפיר. הישוב שבגוש עציון נקרא בתחילה "משואות" ובהמשך "משואות-יצחק" ע"ש הרב הראשי יצחק אייזיק הלוי הרצוג.

3.2 התפתחות האזור והקשר בין האתר לאורך השנים: משואות הוקם בכמה שלבים:

הישוב הראשון הוקם בשנת 1945 על אדמות חובילה שבגוש עציון. מקימיו היו חניכי בני עקיבא שעלו ארצה מצ'כיה, סלובקיה והונגריה. במלחמת העצמאות נכבש גוש עציון בידי הלגיון הירדני וערביי הסביבה, ורבים נטבחו עם כיבושם. תושבי הגוש שנותרו בחיים, ובהם חברי משואות יצחק, נשבו על ידי חיילי הלגיון והועברו לירדן, שם שהו כ-9 חודשים.

הישוב השני הוקם על אדמות הכפר סואפיר עם שובם של החברים מהשבי בשנת 1949. אל גרעין המייסדים הצטרפו חיילים מחטיבת גבעתי. תחילה התגוררו באוהלים סביב מבנה בית הספר שנותר מהכפר הנטוש ובהמשך הוחלט לעלות לגבעה שמצפון לכביש באר טוביה –אשקלון (כיום כביש מספר 3).

טקס העלייה על הקרקע התקיים באוגוסט 1949. תוכנית הקבע של הקיבוץ נערכה על ידי האדריכל והאמן מאיר בן אורי. בתי החברים סודרו בשורות מקבילות בחצי עיגול בדגם מנורה. הבתים היו גדולים יחסית לזמנם מאחר והוחלט מלכתחילה להקצות בהם חדרי ילדים ומטבח לבישול עצמי. בשנת 1952 הוחלט להפוך למושב שיתופי.

1

2

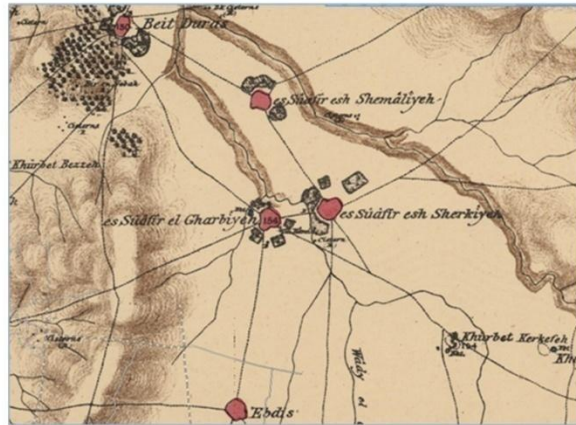

3

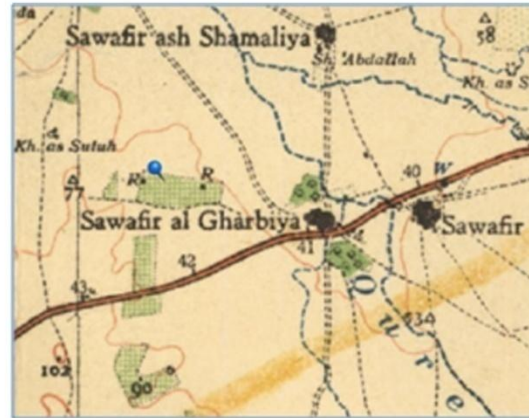
8. שלבי התיישבות: 1 – העלייה לקרקע בגוש עציון 1945; 2- היישוב בסואפיר; 3- העלייה לקרקע בישוב שעל הגבעה 1949 (מקור: ארכיון משואות יצחק).

3.3 הצגה וניתוח מפות היסטוריות ותצלומי אויר

1880

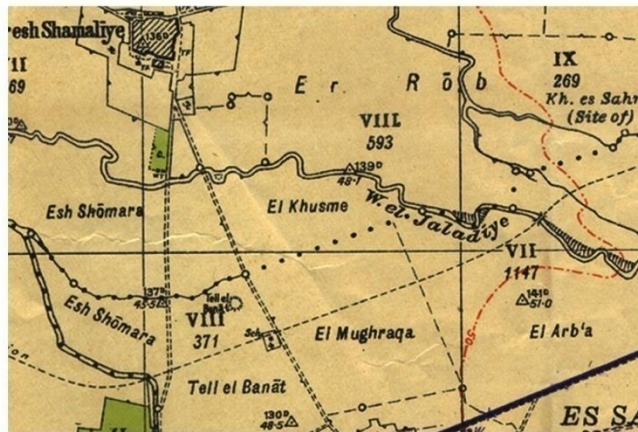

1935

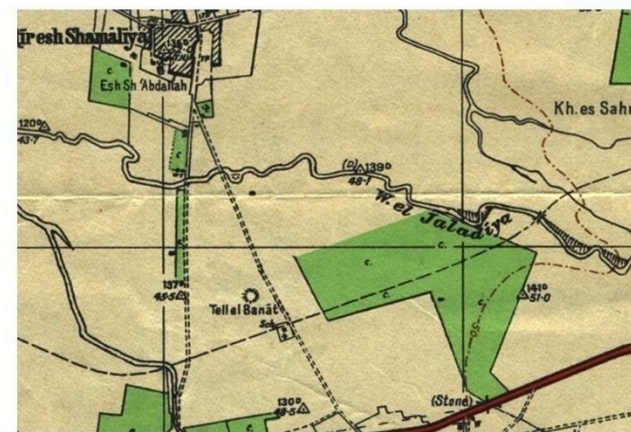

מושב משואות יצחק ממוקם בין הכפרים סואפיר אל גרביה (המערבי) לכפר סואפיר אל שמאלייה (הצפוני). בסמוך להם מוקם הכפר סואפיר אל שרקייה (המזרחי).

1942

1946

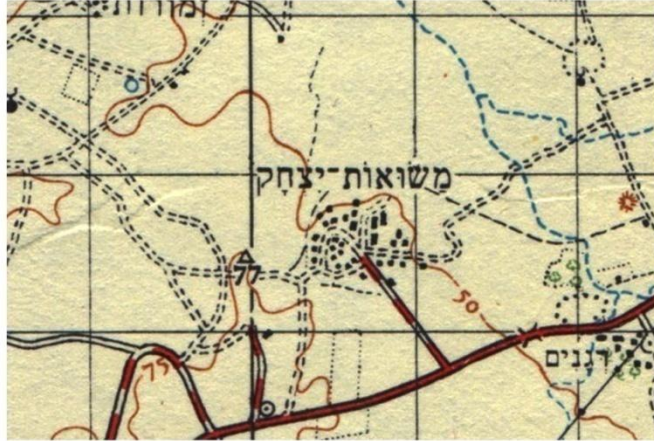
ממזרח למשואות יצחק עוברים נחל גוברין ונחל לכיש וממערב - יובלי נחל צר.

במפות משנים אלו סומנו גם אתרים היסטוריים קדומים (ח' אל שרייה, תל אל בנאת) ושטחי חקלאות מעובדים.

9. מפות היסטוריות מלפני הקמת היישוב: 1- מפה משנת 1880, (מתוך סקר PEF); מפות מהשנים 1935-1946 (מקור: ספריית החוג לגיאוגרפיה, האוניברסיטה העברית בירושלים)

3.3 הצגה וניתוח מפות היסטוריות ותצלומי אוויר

1959

1967

1971

1975

בשנות ה-50 עבר היישוב למיקומו הנוכחי, מצפון לשרידי הכפר סואפיר א-גרביה.

מכביש 3 נסלל כביש גישה ליישוב. הכביש הורחב בשנת 1967 צפונה לכיוון זמורות.

היישוב חולק לשני חלקים: בצדו המערבי רוכזו 3 שורות של מבני המגורים בדגם מנורת קנים ובצדו המזרחי רוכזו מבני השירות והמשק בכיוון צפון-דרום.

במפות משנות ה-70 ניתן לראות הרחבה של מבני המגורים ותוספת בנייה באזור המשקי בצפון ובמזרח. ממערב ליישוב סומן קו מסילת הרכבת העות'מאנית שכבר לא היה פעיל באותה עת.

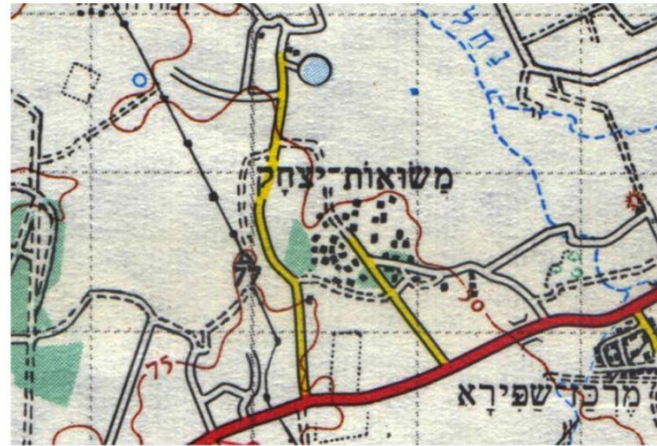
10. מפות היסטוריות לאחר העתקת היישוב למקומו הנוכחי, שנים 1959-1975 (מתוך: ספריית החוג לגיאוגרפיה, האוניברסיטה העברית בירושלים)

3.3 הצגה וניתוח מפות היסטוריות ותצלומי אוויר

1980

1986

בשנות ה-80 הישוב
התרחב לכיווני מערב,
מזרח וצפון.
בשנות ה-90 נסלל
כביש היקפי סביב בתי
המגורים במערב
ושטחי התעשייה
בכניסה לישוב
הורחבו.

1994

1999

11. מפות משנות ה-80 – 90

(מקור: ספריית החוג לגיאוגרפיה, האוניברסיטה העברית בירושלים)

3.3 הצגה וניתוח מפות היסטוריות ותצלומי אוויר

הישוב מוקם באזור חקלאי מעובד של הכפר סואפיר אל גרביה (המערבי). בתצלום משנת 1954 ניתן להבחין בברור בתוכניתו של הישוב שהיתה בדגם מנורה הפונה לכיוון צפון-מזרח. בצד הצפוני והמזרחי נבנו רפתות, לולים ומבני משק ושירות אחרים. בתצלום אוויר משנת 1956 ניתן להבחין בתוספת בנייה בצד הצפוני והמזרחי של הישוב ובבתים חדשים לצרכים ציבוריים במרכזו.

12. תצלומי אוויר משנות ה-40-50
(מקור: ספריית החוג לגיאוגרפיה, אוניברסיטת ת"א)

3.3 הצגה וניתוח מפות היסטוריות ותצלומי אוויר

סימון שטחים יעודיים, תעלות ניקוז ומתקנים נוספים על גבי תצלום אוויר משנת 1963. בשנה זו חל גידול נוסף בבניית המבנים המשקיים לצד עיבוי בתי המגורים בשורה היקפית נוספת. בתצ"א משנת 1966 ניתן לראות את בריכת השחייה בברור. בתצ"א משנת 1970 נוספו מבנים חדשים סביב הגרעין הקודם ובמרכזו. בנוסף חל עיבוי משמעותי בצפיפות העצים והנוי.

13. תצלומי אוויר משנות ה-60-70 (מקור: ספריית החוג לגיאוגרפיה, אוניברסיטת ת"א)

3.3 הצגה וניתוח צילומים היסטוריים של האתר

1964

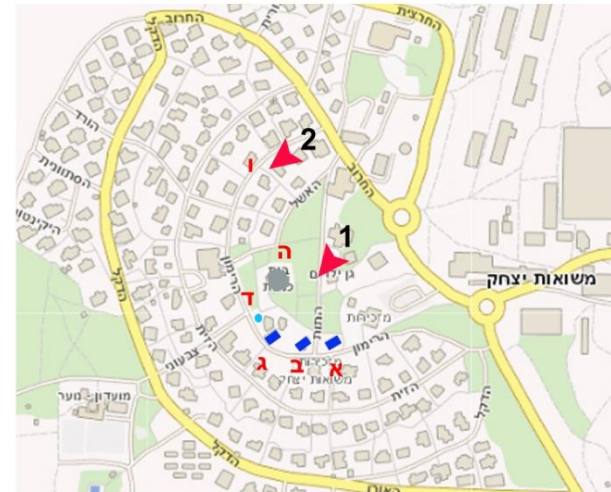

1

1961

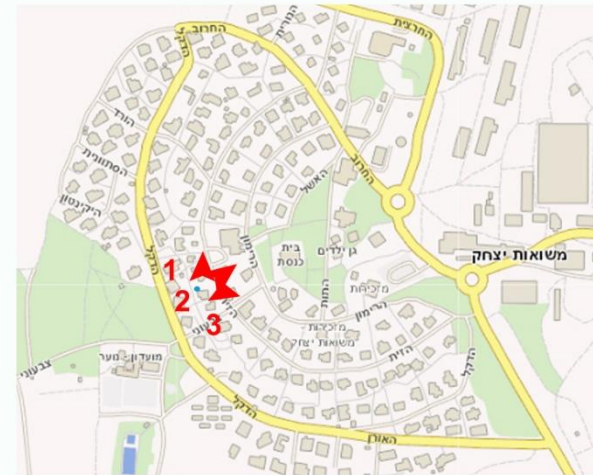

2

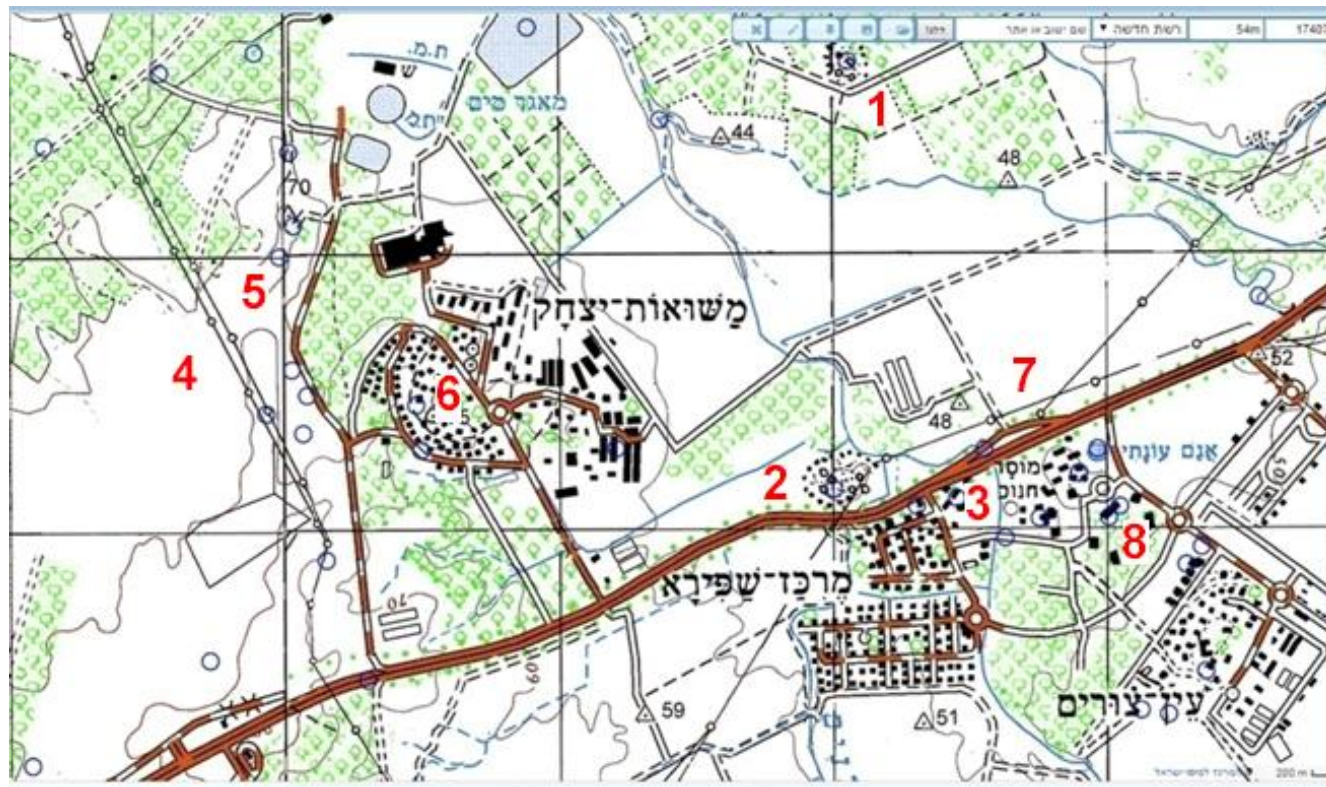
14. מרכז היישוב: א- "צריף המזכירות"; ב- "צריף הקוסמטיקה"; ג- "צריף הרמוניה / מחסן"; ד- מגדל המים; ה- בית הכנסת; ו- בתי מגורים ראשונים (מקור: ארכיון משואות יצחק)

3.3 הצגה וניתוח צילומים היסטוריים של האתר

15. צילומים ממגדל המים: א- בית הכנסת בעת בנייתו; ב- בתי מגורים; ג- מגדל המים; ד- רחבת הדשא ובתי הילדים; ה- הצריפים; ו- אזור משקי בכניסה לשוב (מקור: ארכיון משואות יצחק)

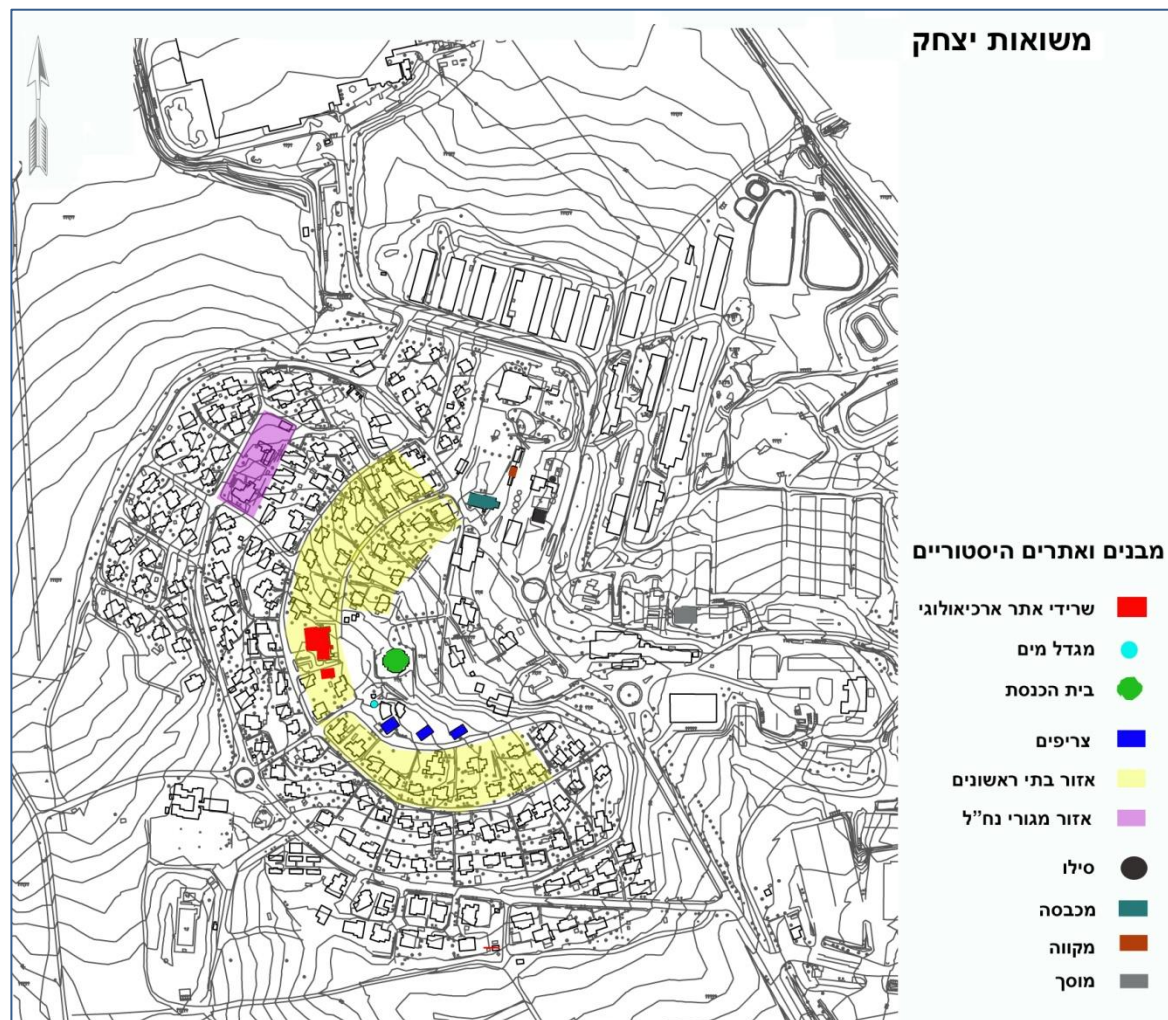
3.4 אתרים היסטוריים סמוכים לשוב

- 1- 3 שרידי הכפר סואפיר
4. קטע מסילת הרכבת העות'מאנית
5. ממגורות עתיקות
6. אתר ארכיאולוגי - ח'
- רסם אל שעף
7. גשר הקשתות
8. שדה תעופה גרמני מימי מלחמת העולם הראשונה

16. אתרים היסטוריים סמוכים לשוב (מקור: עמוד ענן)

3.5 תוכנית מבנים מקוריים, שלבי בניה, יעוד ושימוש לאורך שנים

בישוב נותרו מבנים מעטים משלבי הבנייה הראשונים משנות ה-50 ובהם: צריפים במרכז הישוב ומגדל מים. בתי הקבע הראשונים נבנו ב-3-4 שורות. מרביתם שונו והורחבו במהלך השנים. בצד הצפון-מערבי היה מחנה של גרעיני הנח"ל שנהרס ברובו בבנייה חדשה. בצד הצפון-מזרחי השתמר המקווה, המכבסה (הורחבה בבנייה חדשה) ואזור משקי ובהם סילו. בצד המזרחי השתמר מבנה המוסך. במרכז הישוב ניצב בית הכנסת שנבנה בשלב מאוחר יותר - בשנת 1961.

17. סימון מבנים משלב הבנייה הראשון של הישוב (ערכה: מסיקה 2016)

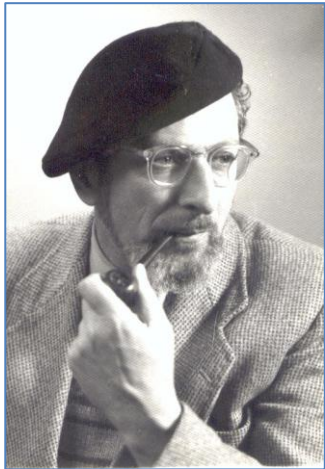
3.6 אירועים משמעותיים הקשורים לאתר

שנים	אירוע	בנייה
תש"ו, 1945	הקמת הקיבוץ הדתי "משואות" על אדמות חובילה בגוש עציון, בהמשך נקראים "משואות יצחק" ע"ש הרב הראשי יצחק הלוי הרצוג.	מבנים ארעיים, בנייה קבועה כולל בית המרגוע
תש"ח, 1948	נפילת גוש עציון, החברים נופלים בשבי הירדני	הרס היישוב
תש"ט, 1949	חזרה להתיישבות באזור הכפר סואפיר	שימוש במבני אבן קיימים ובניית צריפים ואוהלים.
תש"י, 1950	התיישבות בגבעה שמצפון לשרידי הכפר	שימוש חוזר בצריפים לצרכי מגורים ומנהלה, בניית בתי קבע ומבני משק עפ"י תכנונו של מאיר בן אורי
1952	הישוב הופך מקיבוץ למושב שיתופי	
1961	חניכת בית הכנסת לזכרו של הרב הרצוג	בית כנסת
1985	הקמת ענף התעשייה "על בד"	בניית אזור תעשייה מצפון ליישוב

3.7 מתכננים ואדריכלים

משואות יצחק תוכנן על ידי מאיר בן אורי.

מאיר בן אורי - נולד בשם מאיר מקסימיליאן ואָבּוּצקי בריגה. בברלין למד הנדסה ואדריכלות והתמחה בתכנון ערים. לאחר שסיים את לימודיו עלה לא"י בשנת 1934 ועיברת את שם משפחתו ל"בן אורי" על שם בצלאל בן ארי כסמל לשאיפתו המקצועית-אמנותית. בן אורי גר בחיפה, עבד כאדריכל והפך להיות תלמידו ועוזרו של הרמן שטרוק. במשך השנים תכנן יישובים רבים ברחבי הארץ, בעיקר של הציונות הדתית, כגון: שדה אליהו, כפר עציון, עין צורים, שדמות דבורה, גבעת עדה, ומבנים שונים בקריית-שמואל שבה התגורר ב-37 שנותיו האחרונות. בן אורי תכנן גם מוסדות ציבור ומוסדות חינוך של הציונות הדתית, בתי כנסת, מצבות זיכרון ואנדרטאות.

19. מאיר בן אורי (מתוך: ויקופדיה)

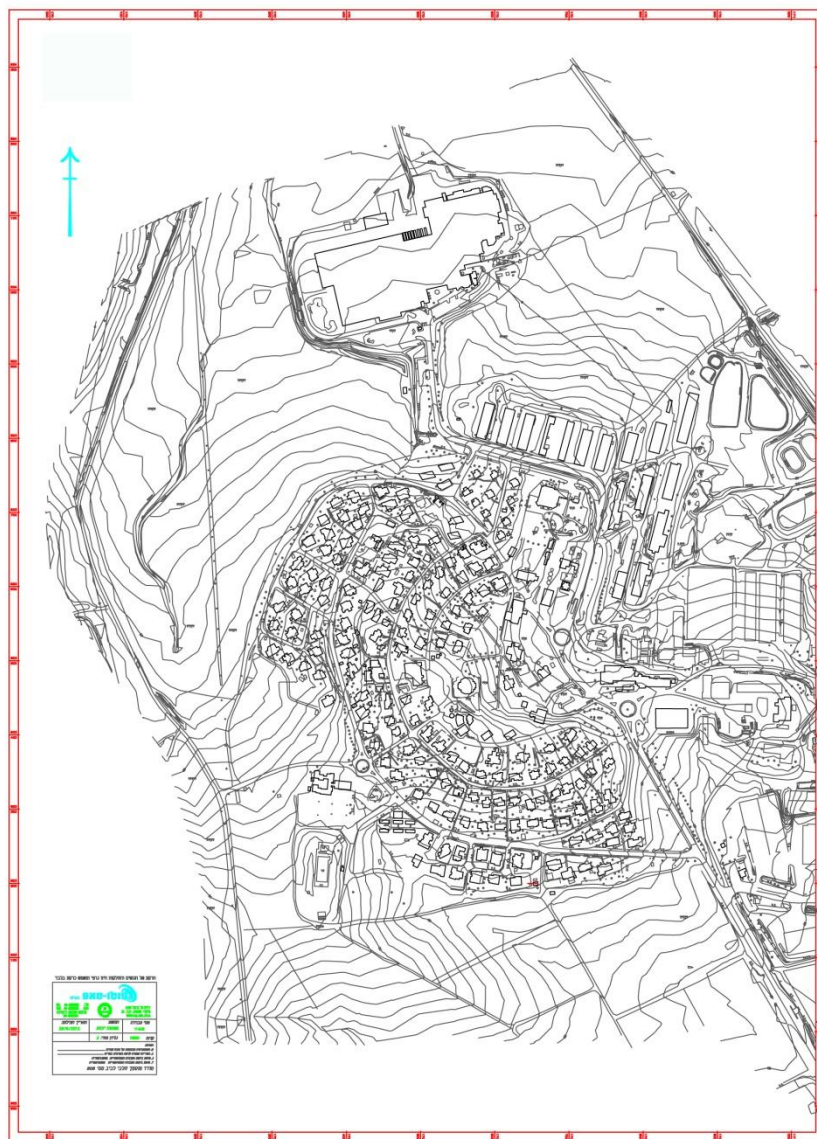
בקבוץ עין צורים נותרה תוכנית של בן אורי הדומה לתוכנית משואות יצחק. בתי המגורים סודרו ברצועות על פי צורת הקנים עם שבילים ביניהם. במרכז המנורה ניצב מבנה בית הכנסת ומבנה חדר האוכל. אזור התעשייה ומבני המשק מוקמו מצפון וממזרח. עם השנים טושטשו גבולות התוכנית המקורית בתוכניתם של שני היישובים הללו.

18. תכנית קיבוץ עין צורים (מקור: ויקופדיה)

4. תיאור מצב קיים

4.1 מפה טופוגרפית

20. מפה טופוגרפית של משואות יצחק, 2016
(הגדלת אזור המגורים (ערך: פוטו- מאפ 2012)

תאריך צילום: 11.06.2010

PGIL
054-4948960

22. תצ"א של משואות יצחק והסביבה, מבט מדרום 2010 (מקור: ארכיון משואות יצחק).

4.4 צילומים כלליים של הישוב

במרכז הישוב מרוכזים מבני המנהלה והשירות החשובים של הקהילה ובהם: המזכירות ובו תיבות דואר ומרפאה (1), רחבת דשא מרכזית עם בתי ילדים (2), בית הכנסת (3) ו"נעם אבות" המשמש כמועדון לגיל השלישי (4). לכבוד חגיגות ה-70 למשק הקימו כיכר עם פרחי קרמיקה צבעוניים (5).

בשנת 2001 פורק

צריף המזכירות

המקורי של המשק

ששימש בין היתר

לחלוקת דואר,

סידור רכב, לוח

מודעות ועוד.

23. צילומים של מרכז הישוב (צילומים: מסיקה- תמנע 2016)

בצד המערבי של הישוב מרוכזים בתי החברים הסדורים בשורות עם שביל היקפי בצורת מנורה (1-2). הבתים הראשונים הורחבו עם השנים (3) ולצדם נוספו גם בתים חדשים (4). בצד הצפוני היו יחידות דיור קטנות יותר לחברי גרעין, תושבים זמניים ורווקים (5).

24. אזור בתי המגורים (צילומים: מסיקה- תמנע 2016)

באזור המשקי שבמרכז הישוב (גוש / חלקה 2906 / 10) ניצבים הסילו העגול והסילו המתומן המאוחר יותר וביניהם מבני משרדים נטושים ואחד מאויש (2). מגדל הסילו הראשון (העגול) הוקם בראשית שנות ה-50. בשנת 1962 הוקם ברחבה מכון תערוכת "בר לחי". היה זה תאגיד ליצור תערוכות לבעלי חיים לישובי הסביבה. השטח, כ-4 דונם, נמכר ע"י הישוב ל-"הפועל המזרחי" ובשנת 1992 אוחד עם מכון "שפע בר" שבבאר יעקב. בשנותיו האחרונות סבל המכון מהפסדים כספיים, ובשנת 2003 הוחלט לסגרו. בשנת 2010 קנה הישוב את המכון ע"מ לפרקו, וב-2011 הוחל בפירוק.

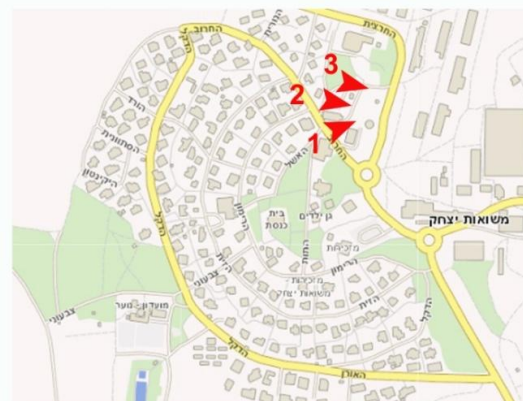
1

2

3

25. האזור המשקי בצפון- מזרח הישוב (צילומים: מסיקה- תמנע 2016)

באזור הצפוני של בתי המגורים היתה "רחבת הקולנוע" ובה צריף הקולנוע (מטיפוס צריף גרמני), שחלק ממנו שימש גם כבית כנסת, צרכנייה, מתפרה, מחסן בגדים ואולם אירועים. במקום יש כיום תערוכת צילומים המציגה את הפעילויות שנעשו בו (1-2). הצריף נהרס בשנת 1999 בסמוך לו היו צריפים נוספים שנהרסו קודם לכן.

הצריף נהרס לאחר בניית אולם האירועים החדש מצפון לו (3). ממערב לרחבה היתה שכונת גרעיני הנח"ל וממנה נותר רק מבנה אחד שהורחב ושונה בבנייה חדשה (4).

26. אזור צפון בתי המגורים (צילומים: מסיקה- תמנע 2016)

4.5 צילומי מבנים באתר

א. הצריפים

בישוב נותרו 3 צריפי עץ. רוב הצריפים היו מטיפוס פונקציונאלי עם 2 יחידות מגורים שהופרדו בקיר אמצעי. בכל יחידה התגוררה משפחה אחת. חדרי הרחצה והשירותים המשותפים היו מחוץ למבנים. במהלך השנים הצריפים הוסבו לצרכים אחרים: צריף מס' 1: צריף מזכירות; צריף מס' 2 – קוסמטיקה ומשרדים; צריף מס' 3 – "הרמוניה" ומחסן.

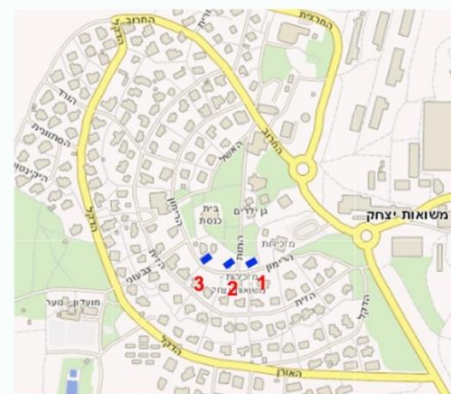
1

2

3

27. צריפי ראשונים (צילומים: ארכיון משואות יצחק, מסיקה- תמנע 2016)

ב. בית הכנסת והרחבה המרכזית

במרכז הישוב נבנה בשנת 1961 בית הכנסת וסביבו רחבה מרוצפת באבן ומדשאות (ר' נספח 1).

המבנה המקורי היה מבנה מאורך עם כניסה מכיוון מערב וגג דו שיפועי מבטון. בשלבים מאוחרים יותר הורחב הבניין בכיוון צפון ודרום לצורת מתומן עם גג שטוח.

1

2

3

4

28. בית הכנסת בנייה מקורית ומצב קיים עם הרחבה המרכזית
(צילומים: ארכיון משואות יצחק ; מסיקה- תמנע 2016)

ג. בתי המגורים

בתי המגורים המקוריים היו אחידים בגודלם: 12.5×7.5 מ', ושטחם כ- 94 מ"ר. הבתים נבנו מבלוקים וגג רעפים דו-שיפועי. הכניסה היתה מקיר האורך הפונה לשביל הקדמי. במהלך השנים נוספו לבתים יחידות בנויות בכיוונים וגדלים שונים לפי צרכי המשפחות עד שאחידותם הארכיטקטונית בוטלה.

29. בתי ראשונים : מצב היסטורי מול מצב קיים (צילומים: ארכיון משואות יצחק , מסיקה- תמנע 2016)

ד. מגדל המים

מגדל המים הוקם בשנת 1952 במרכז הישוב. המים הוזרמו אליו בעזרת משאבות משלוש בארות שמוקמו בשדות המשק. ממגדל המים הוזרמו המים לבתי החברים.

30. מגדל המים תמונות היסטוריות ומצב קיים (צילומים: ארכיון משואות יצחק, מסיקה- תמנע 2016)

ה. מגדלי תבואה (סילו):

הסילו העגול נבנה בשנות ה-50 ומוקם באזור הלולים (קוטר 5.5 מ'). בשנות ה-60 נבנה בסמוך סילו מתומן גדול יותר (מידות: 11 X 11 מ'). בין המתקנים נבנו משרדים (ר' נספח 1).

31. מבני משק בצפון היישוב (צילומים: ארכיון משואות יצחק, מסיקה- תמנע 2016)

1. המקווה :

בצד הצפון-מזרחי של הישוב השתמר מבנה קבוע עם גג ארבע-שיפועי מרעפים ששימש כמקווה (גודל : 5 X 6 מ'). המבנה הוקם עם הבתים הראשונים, בתחילת שנות ה-50. בצמוד אליו נבנה מקווה חדש בשנים האחרונות.

1

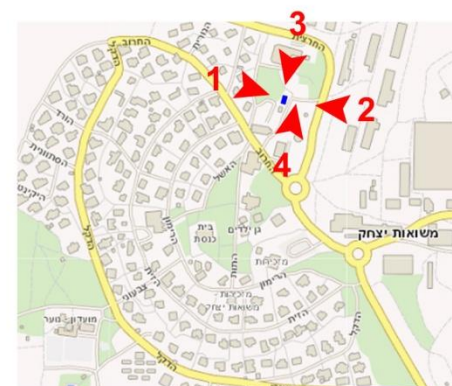
2

3

4

32. המקווה הישן בצפון הישוב (צילום: מסיקה- תמנע 2016)

ז. המכבסה

המכבסה נבנתה בשנת 1953 כמבנה
בלוקים עם גג דו-שיפועי.
בשלבם מאוחרים יותר נבנו לו אגפים
חדשים מצד מזרח ומערב.
התקרה של המבנה חוזקה בעזרת מוטות
ברזל שנלקחו ממסילת הרכבת שעברה
בסמוך לישוב.

33. המכבסה

(צילומים: מסיקה- תמנע 2016)

ח. לולים, מדגרה/ ארכיון/ חנות מפעל ומוסר

בצד הצפון-מזרחי של הישוב יש מבני לולים המשמשים כיום למגורי עובדים זרים. בצד הדרום-מזרחי יש מבנה ששימש כמדגרה וכיום משמש בחלקו כמבנה ארכיון וחנות מפעל "על בד". ממזרח לו אזור משרדי הגד"ש והמוסר שנותרו ללא שינוי.

34. מבני משק ושירותים במזרח היישוב (צילומים: ארכיון משואות יצחק, מסיקה- תמנע 2016)

ט. מבני שירות ומנהלה מאוחרים:

- 1- **המזכירות:** שנת הקמה 2001 מיקום כ- 30 מ' ממערב לצריף המזכירות ההיסטורי.
- 2- **בית המדרש:** שנת הקמה 2000.
- 3- **בתי הילדים:** מבנים חדשים העומדים על מקומם של צריפים שפורקו.
- 4- **הצרפניה:** תחילת שנות ה-70. מיקום קודם – צריף אירועים ו- "מותגילי".
- 5 - **אולם האירועים "משואות בכפר":** שנת הקמה 1999.

1

2

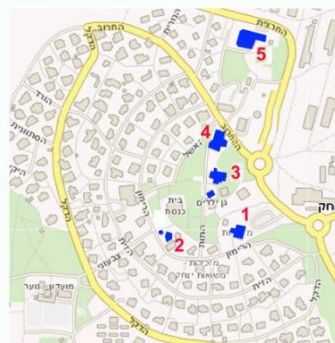
3

4

5

35. מבנים ציבוריים נוספים במרכז ובצפון היישוב (צילומים: מסיקה- תמנע 2016)

4.5 תאור צמחייה

עצים בתמונות היסטוריות:
פיקוס השקמה, איקליפטוס
המקור, ברושים ועצי פרי.

באזור הישוב צמחו עצי תאנה
וזיתים.

עם הקמת היישוב נשתלו עצי
אורן ואשל במרכז ועצי
איקליפטוס בשוליים של
המשק.

בשלב מאוחר יותר שתלו
החברים עצי פרי בסמוך
לבתייהם.

36. מבחר עצים במרכז הישוב: א- אורן ; ב- דקל התמר ; ג- פקאן ; ד- איקליפטוס המקור; ה- וושינגטוניה חסונה
(צילום: ארכיון משואות יצחק; מסיקה-תמנע 2016)

4.6 שיטות בנייה וחומרי בנייה של מבנים היסטוריים שנותרו ביישוב

סוג מבנה	תאריך בנייה	קירות	טיח/ צביעה	רצפה	קירוי וגג	הערות
1-3 צריפים : למגורים, מנהלה, תרבות, מלאכה ושימושים נוספים.	1950	עץ	צביעה	מרצפות טרצו	רעפי מלט/ לוחות אסבסט/ פח	מרביתם נהרסו. נותרו 3.
4 בית הכנסת	1961	בלוקים	טיח + צביעה	מרצפות טרצו	חלק מקורי אמצעי -דו שיפועי מבטון, תוספות – גג שטוח בטון	הורחב בשלבים מאוחרים יותר
5 מגדל המים	1952	בטון	-	-	בטון יצוק	סיפק מים לבתי הישוב
6 הסילו העגול	1951	בטון	-	-	בטון יצוק	הוחלף בהמשך בסילו משנות ה- 70
7 המקווה	1952	בלוקים	טיח + צביעה	מרצפות טרצו	ארבע שיפועי + רעפי מלט	חלונות העץ המקוריים הוחלפו לחלונות אלומיניום
8 המכבסה	שנות ה- 50	בלוקים	טיח + צביעה	מרצפות טרצו	דו-שיפועי מפח מגולוון	יחידה מקורית קטנה. רובה משלב מאוחר
9 המוסך	שנות ה- 50	פח	-	מלט יצוקה	דו-שיפועי מפח מגולוון	
10 בתי מגורים ראשונים*	1950-52	בלוקים	טיח + צביעה	מרצפות טרצו	דו שיפועי עם רעפי מלט	הורחבו בשלבים מאוחרים יותר

* לא הוכנו כרטיסי סקר לבתי המגורים מאחר וכולם שונו במהלך השנים.

4.8 מפגעים ומצב פיזי נוכחי:

1. הצרפים: שני הצרפים שעדיין בשימוש – המזכירות והקוסמטיקה נמצאים במצב טוב יחסית. צריף הארכיון הנטוש זקוק לטיפול שימורי מקיף יותר.

2. בית הכנסת: נמצא במצב טוב יחסית. מומלץ לערוך סקר הנדסי כדי לבדוק את מצבו הכולל.

3. המקווה הישן: מהמבנים הציבוריים הבודדים שנותרו ביישוב משנות ה-50. נמצא במצב מוזנח. הגג זקוק לחיזוק.

4. מגדל המים: נמצא במצב טוב יחסית למעט כתמי רטיבות וחלקי בטון גלויים בכמה מקומות. מדרגות הברזל במצב רעוע ואין בטוחות לשימוש.

5. הסילו העגול והמבנים הסמוכים אליו: נמצאים במצב קונסטרוקטיבי ושימורי גרוע ביותר.

37. מפגעים במבנים ההיסטוריים שנותרו ביישוב
(צילום: מסיקה-תמנע 2016)

5. סיכום- הערכת אתר

משואות יצחק הוא ישוב שגרעינו ההיסטורי נבנה בתחילת שנות ה- 50 בדגם קולקטיבי צנוע כפי שהיה נהוג בקיבוץ הדתי באותה עת. בשונה מקיבוצים אחרים, לא הונהגה בו לינה משותפת ולא היה בו חדר אוכל משותף לחברים. המבנים הציבוריים המשותפים היו בית הכנסת, בית התרבות / צריף הקולנוע ורחבת הדשא והנוי שבמרכז גני הילדים. בתי החברים סודרו בשורות בצורת מנורת קנים הפונה לכיוון צפון-מזרח. הבתים והגנינות שהוקצו בנפרד לכל משפחה היו אחידים בגדלם וצורתם. מול בתי החברים רוכזו מבני המנהלה, התרבות והשירותים ובהם: המכבסה, מחסן הבגדים, הצרכנייה והסנדלרייה. בצד הצפוני והמזרחי נבנו מבני המשק – הלולים, הרפתות, מוסך הגד"ש ובהמשך גם המפעלים. תוכנית בסיסית זו נשמרה במהלך כל השנים, גם בבנייה החדשה שנוספה בשנים האחרונות. במהלך שנות ה- 90 החלו לפרק רבים מהמבנים ההיסטוריים שעמדו באתר וכיום נותרו רק שרידים מעטים מהבנייה המקורית.

הערך האסטטי אדריכלי של המבנים ההיסטוריים שנותרו במשואות יצחק הוא מועט. מדובר בצריפים, מבני שירות ומתקנים צנועים בתוכניתם ובחומרי הגלם שבהם השתמשו. גם בית הכנסת – המבנה המרכזי במשק, תוכנן כמבנה בינוני מחומרים זמינים ופשוטים. במהלך השנים נוספו לו אגפים חדשים ששינו את תוכניתו הראשונית. גם בתי המגורים המקוריים שונו והוגדלו על פי צרכי המשפחות וכיום קשה לזהות את מתארם המקורי.

הערך הסביבתי וההיסטורי-תרבותי של המבנים הוא גבוה מאחר והם מהווים עדות אחרונה ליישוב ההיסטורי משנות ה- 50. מאחר ומרבית המבנים שהיו ביישוב נהרסו בבנייה חדשה, מומלץ לערוך תיק תיעוד מקדים למבנים האחרונים שנותרו בטרם יוחלט אם לשמר אותם לטובת הדורות הבאים או להרסם.

6. פרטי עורך התיעוד

עוסקת בתיעוד ממוחשב של אתרים ארכיאולוגיים והיסטוריים משנת 1992

- מתמחה בביתוח מרחבי בעזרת GIS, מדידות וסקרים בשטח, הדמיות ושחזורים בתלת ממד תוך שימוש בכלי CAD.
- ב-6 השנים האחרונות עוסקת בעיקר בהכנת תיקי תיעוד, סקרים, יעוץ והצגת תוכניות לביצוע בפני ועדות תכנון.
- בעלת תואר ד"ר בחוגים לארכיאולוגיה וגיאוגרפיה מטעם אוניברסיטת ת"א.

הצהרת עורכת המסמך

אני החתומה מטה: ד"ר נטלי מסיקה, מס' ת.ז. 12319950

מצהירה בזה לאמור:

- אני ערכתי סקר שימורי של משואות יצחק.
- אני בעלת הכשרה ומומחיות הדרושים לערוך מסמך זה (ר' פרטים באתר הבית): <http://archaeologyandhistory.co.il>
- אני ערכתי את המסמך בעצמי.
- אני אחראית להכנת המסמך ולתוכנו לרבות הנתונים וההערכות המופיעים בו.
- אני מאשרת כי למיטב ידיעתי המקצועית, הנתונים נכונים ותואמים את ההנחיות שנתן מוסד התכנון.
- הצהרה זו ניתנה ביום 13/9/2016.

חתימה

7. מקורות מידע

ארכיונים ואוספים

ארכיון המדינה.
אוסף הצילומים הלאומי

מפות ותצ"אות

ספריית המפות של החוג לגיאוגרפיה, אונ' ת"א.
ספריית המפות, של החוג לגיאוגרפיה,
האוניברסיטה העברית בירושלים.

אתרי אינטרנט

אתר משואות יצחק
ויקיפדיה
אתר ההנצחה והמורשת בגוש עציון
GOVMAP
WIKIMEDIA
אתר "אוספים ואספנות"
אתר רמ"י
אתר משרד הפנים
אתר נוסטלגיה
אתר משרד הפנים – המנהל לתכנון
אתר המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל.

אטלס כרטא לתולדות ארץ-ישראל מראשית ההתיישבות ועד קום המדינה, ירושלים.
הוצאת כרטא.

כהנא, פ', 2011: לא עיר לא כפר. האדריכלות של הקיבוץ 1910-1990. יד טבנקין,
רמת אפעל.
כץ, י' 1996: תורה ועבודה בבניין הארץ, הקיבוץ הדתי בתקופת המנדט, הוצאת אונ'
בר אילן.

סגל א' 2006: משואות יצחק. חדשות ארכיאולוגיות 118. אתר רשות העתיקות.
ענר, ז', 1998. סיפורי קיבוצים: סיפורם של 40 קיבוצים. הוצאת משרד הביטחון.
פיינמסר, י' 1984: הקיבוץ בתכנון. ספריית פועלים, המחלקה הטכנית של הקיבוץ
הארצי.
שפירא, א' 2001: מדינה בדרך: החברה הישראלית בעשורים הראשונים. מרכז זלמן
שזר.

ראיונות:

5.9.2016 - מרים רון
8.9.2016 – ישראל זיסק
12.9.2016 – שמשון ישורון

קיבוץ משואות יצחק נאחו שנת בהרקע

גרים באהלים.

פנת את המסיבה וניהל אותה מ. חוני. שציון כי עשרים וחמשה ישובים דתיים הוקמו מאז קמה המדינה. את דבר הקיבוץ הביא אהרן מאיר וקבל קשות על ועד השיקום במדינה, שהחליטה להעניק למשואות יצחק תקציב התישבות בסך 26 אלף לירות. כפי שהמוסדות המישיבים נר הגים לתת לכל גוף חדש מתיישב. הוא תבע את שיקום משואות יצחק והסדר חור'ותיהם. דבר המפריע להם לחדש את הקשרים עם מוסדות אשראי בארץ. הוא הגיש לרב הראשי הרצוג תעודת הרשמה בספר הזהב, לאות הוקרה על עזרונו לי שוב. בירכו עוד: הרב הרצוג, שר חפנים מ. שפירא, הרב ש. ז. שרגאי, ש. זקין מהקרן הקימת וי. רמאל מהסוכנות. ברכה אוריגינאלית הביאה מרת ב. לגדא מנשי "הפועל המזרחי" באו"ב. היא הגישה צ'ק על סך 500 לירות, כתרומה להקמתו מחדש של הקיבוץ.

קיבוץ משואות יצחק נאחו ש' ת 100רקנ1 - דבר, 24/08/1949

38. קטעי עיתונות: 1949, 1953

קיבוצים דתיים הפכו למושבים

תנועה, "מן הקיבוץ אל המושב" קמה בקיבוץ חור

שני קיבוצים שני המועד המזרחי, — ניר-עציון ש' ליד עטרת ומשואות-יצחק שניר גדרה — הפכו למושבים שיתופיים ופירקו את השרותים הקולקטיביים. וישנה תסיסה בקיבוץ הדתי נלכת גם במוקים אחרים כעקבות שני הקיבוצים הנ"ל.

התסיסה הרעיונית על קביעת הקיבוץ הופך מושב

נפח שזהב

מחבר, כי הנשים היו הגורם המדרבן להפיכת. בכל דירה היו חקנו מסבה, מקלחת ושרותים נוספים. מזכירות המושב קובעה לפי התקנון את שעות העבודה לאשה הנשואה ולאם. אם ל"ש לרשה ילדים פטורה מכל עבודה. אשה נשואה בלי ילדים עובדת שש שעות ביום. מחסן הבגדים חוסל. במושב קיימת מכבסה חשמלית משותפת, אולם לא על פי "עקרונות" אלא לשם נוחות. את המיזרקים קונים בצרכנית. ההכנסות מהעבודה זורמות ל קופת המושב. המזכירות מחלקת תקציב לקיום בצורת משכורת חדשית לכל חבר. תושבי המ קום מציינים, כי בחחילה התי לבטו בקשיי המעבר. אולם כיום הסתגלו לאורח-חיים החדש והם מרוצים. ביחוד הנשים שבעות רצון. הן טוענות, כי הן, אמנם, עובדות כעת יותר קשה מקודם — כשהיו משותרות מדאגות ביטול החזקת הילדים — אולם כעת יותר טוב. יש משקביות עצמאי, וילדים נמצאים בבית.

ביום אלה החליטה קבוצה שניה, ניר-עציון, ללכת באתה דרך וליהפך למושב שיתופי. המושב, שבו מרוכזים משרדי גוש-עציון וניצולי מחנות נרמניה, נמצא מעל עט' לית. אנשי הקבוצה הקיבו נקר' דתם באייר תשי"ב. במלאות שני תיים לנפילת הגוש. כאן נמ'

קיבוצים דתיים הפכו למושבים - מעריב, 14/06/1953

בית-כנסת ע"ש הרב הרצוג נחנך במשואות-יצחק

— נאמן י. אדן —

"בתי הכנסת סימלו את חייו של אבי זצ"ל. כל האירועים הגדולים ביותר בחייו התרחשו בבתי כנ"ס" — אמר בקול נרגש אלוף משנה חי"ם הרצוג, בטקס הנפת בית הכנסת ע"ש הרב הרצוג זצ"ל, במשקן משואות-יצחק, בדרום.

ישוב זה נוסד לפני הקמת המדינה בגוש עציון על שמו של הרב יצחק אייזיק הלוי הר"ר צנז וצ"ל ולאחר שנהרסו חורבן הכפר וההתיישבו באזור שפור כדרום. והקיסר בית כנסת מ"ס פור על שם הרב הרצוג. היה זה טקס מלוכנס בדרום, תחלופה של הכרזת המעק בל"י וית רבנים נשואי פנים יצאה מבית הכנסת החדש כדי להביא אליו את ספרי התורה מהעיר תימן ששימש קודם לכן כבית כנסת. בתחלופה זו נישאו ספר ר"י תורה שעברו יחד עם חברי המשק את מסע הטביע בעבר"י והי"ץ ובהם קראו במחנה השבי באום-אלי-סאד הסמוך לגבול העירק. גם ספר תורה שליש של הרב הרצוג זצ"ל, שהובא כפתנה באותו יום ע"י הא"י מנה, הורבנה שרה הרצוג, נישא בהתלווה זו שהגיעה תוך ש"י רה ויורמיה, אל בית הכנסת החדש והוכנסו לארון הקודש. באותו מועד סיפור נציג ה"י משק, נחום לבכי, על גורל ספר ר"י התורה האלה תחילה אפרו

שורת ארבעה של גואנים נש" או דבריהם. סר הפנים מ. ה. שפירא. שר המע"ד ד"ר יוסף בורג. הרב ב. וולטי, הרב ר"י אורי לוי ורבי תאודור הרב ב. אייזבל הרב ה. בנימיני ראש ישיבת, אהל עניון. ב"י הרי לוי נציג החדש להנצחת זכ"ר של הרב הרצוג באנגליה ו"י אחרים. הטקס התנהל ע"י סר משה א. יפה, מנהל. הי"ס של משה א. אשר העביר למשק סכום כסף ניכר מכספי תועדו להנ"י צוות זכרו של הרב בבריטניה וסיפור, כי בית כנסת זה היה צריך לשמש כאחד מהמפעלים הרבים להנצחת יובלו השבעים של הרב הרצוג. אלא שלא זכינו ובית הכנסת קם לזכרו.

בבית הכנסת המפואר היש" קמו למעלה מ-150 אלף ל"י. ויש בו 214 מקומות ליבורים ו"י 120 לנשיא. החלק העיקרי של המסך ניתן על ידי חברי המשק עצמם, אם על ידי התנדבות ב" עשרות ימי עבודה, או על ידי קיבולו מנכריות. החלק האחר הוע"ל מנכריות. וביניהם תרומה הוע"ל על ידי תרומות מאת א"י מאת רועד להנצחת הרב הרצוג וצ"ל בבריטניה.

משואות יצחק נוסד כנרעין החלוצים מ"י בשבט בשנת תש"ב. הגרעין עלה להתיישבות בשנת תש"ז בבית הברון לוי כפר עציון. הימים את הישוב שניצא את שמו של הרב הרא"י הרב יצחק אייזיק הלוי הר"ר צנז זצ"ל. ב"י בא"ר תש"ח נכנסו השקט על ידי הגרעין ה"י ערבי לאחר מצור וקרבות. ר"י תברו היכל לשני. בשנים מ"י העבר התנהלו מחדש באזור שיפור חקיקה מי"ב שיחזקו ה"י מכוסם על ענפי שדה וחי.

מכוני תערוכת חדשים בגדרות, משואות-יצחק ובבאר-טוביה

שלושה אסמים של מכוני תערוכת חדשים, שהוכנו על-ידי המח" לקה הטכנית של תנועת המושבים, נחנכו החודש בדרום הארץ. בגדרות, משואות-יצחק ובבאר-טוביה.

בגדרות נחנך אסם בקיבולת של ייצר אף הוא כ-15,000 סוגות לשנה 2000 סוגות וחוף חודשיים יושלם בחיפוע מלא במשמרת אחת. המכון, שיהווה מכל תערוכת מרכזי לשיירותי כל ישובי הסביבה, המכון, בקיבולת של 800 סוגות. בניית האסם שיעלה כרבע מיליון ל"י כולל מב"י נים, מכון לייצור של כ-15,000 סוגות תערוכת לשנה במשמרת אחת. האסם, הבנוי מתאים משושים בצורת כוורת דבורים, יכיל את הגרעינים והכוספאות בהמונות. שאר החומרים יאוחסנו במחסן אספקה צמוד. הרקת החאים של האסם למגרסה לאיוורור אי לשקילה נעשית בכוח הגראווי-טציה.

במשואות-יצחק, נחנך אסם ל-600 סוגות, שתישעולו דומה לאסם בגדרות. לנים גרשנוביץ — סקלי, והאסמים ישרה אה ספרי מאזור, אסם זה, כולל בוגר — רחובות.

מכוני תערוכת חדשים בגדרות, משואות-יצחק ובבאר-טוביה - דבר, 28/06/1961

39. קטעי עיתונות 1961

בית-כנסת ע"ש הרב הרצוג נחנך במשואות-יצחק - מעריב, 19/01/1961

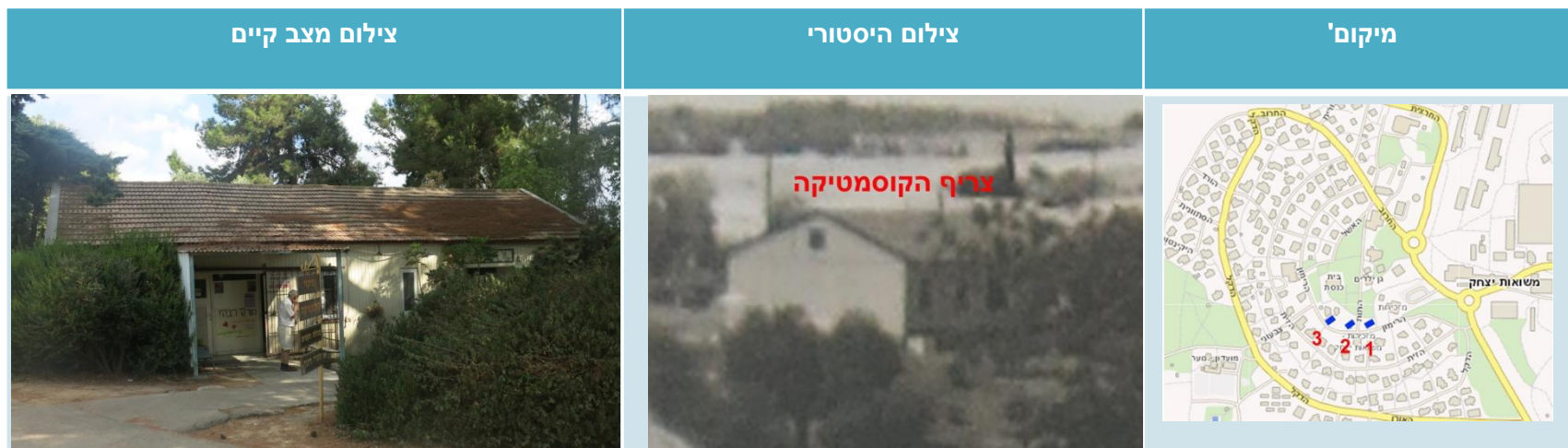
9. דפי סקר

מקרא	
	ערך שימורי גבוה - המלצה לשימור / שחזור מלא
	ערך שימורי בינוני - המלצה לשימור
	ערך שימורי נמוך – אינו מומלץ לשימור

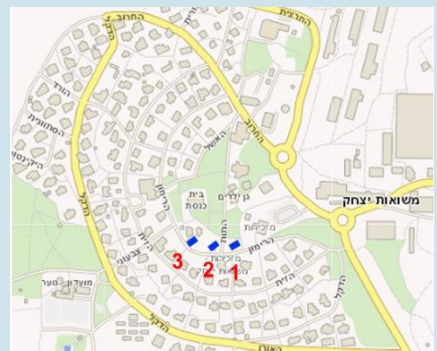

תאור כללי	מס' אתר	גוש	חלקה	שם אתר	שימוש היסטורי	שימוש נוכחי
	1	2906	20	צריף ראשונים	מגורים	מזכירות הישוב
פירוט אדריכלי	יחס לסביבה	גג	חזיתות	אלמנטים אדריכליים	אלמנטים נוספים	מצב השתמרות
	מול מבנה המזכירות החדש. במרכז היישוב	דו-שיפועי, רעפי מלט	עץ	חלונות אלומיניום חדשים. דלתות חדשות, סורגי ברזל	-	טוב
נתונים היסטוריים	הובאו לישוב עם הקמתו בשנת 1950. מחולק לשני חלקים, כל חלק שימש משפחה אחת. השירותים והמקלחות היו מחוץ למבנים.					
הערכת אתר	גבוה - אחד משלושת הצריפים היחידים שנותרו בישוב.		הערות- מומלץ לערוך תיק תיעוד מקדים למבנה על מנת לשמרו.			

תאור כללי	מס' אתר	גוש	חלקה	שם אתר	שימוש היסטורי	שימוש נוכחי
	2	2906	20	צריף ראשונים	מגורים	פדיון, קוסמטיקה, מנהלת הקשיש, משרד חינוך
פירוט אדריכלי	יחס לסביבה	גג	חזיתות	אלמנטים אדריכליים	אלמנטים נוספים	מצב השתמרות
	במרכז היישוב	דו-שיפועי, רעפי מלט	עץ	חלונות אלומיניום חדשים. דלתות חדשות, סורגי ברזל	-	טוב
נתונים היסטוריים	הובאו לישוב עם הקמתו בשנת 1950. מחולק לשני חלקים, כל חלק שימש משפחה אחת. השירותים והמקלחות היו מחוץ למבנים.					
הערכת אתר	גבוה - אחד משלושת הצריפים היחידים שנותרו בישוב.	הערות - מומלץ לערוך תיק תיעוד מקדים למבנה על מנת לשמרו.				

מיקום	צילום היסטורי	צילום מצב קיים
		

תאור כללי	מס' אתר	גוש	חלקה	שם אתר	שימוש היסטורי	שימוש נוכחי
	3	2906	20	צרף ראשונים	מגורים	חציו הימני משרד "הרמוניה". חציו השמאלי מחסן ארכיוני.
פירוט אדריכלי	יחס לסביבה	גג	חזיתות	אלמנטים אדריכליים	אלמנטים נוספים	מצב השתמרות
	צמוד למבנה מדרשה. במרכז הישוב	דו-שיפועי, רעפי מלט	עץ	חלונות אלומיניום חדשים. דלתות חדשות, סורגי ברזל	-	מצב מוזנח
נתונים היסטוריים	הובאו לישוב עם הקמתו בשנת 1950. מחולק לשני חלקים, כל חלק שימש משפחה אחת. השירותים והמקלחות היו מחוץ למבנים.					
הערכת אתר	בינוני – נמוך: אחד משלושת הצריפים היחידים שנותרו בישוב, אך בצמוד אליו נבנה בית מדרש חדש המצריך את העברתו / הריסתו. לדעתנו לא ניתן להעביר אותו בגלל מצבו הקונסטרוקטיבי הרעוע.					
	הערות – לא מומלץ לשמר בשל מצבו ומיקומו הנוכחי					

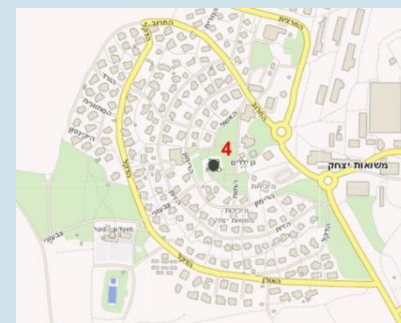
צילום מצב קיים

צילום היסטורי

מיקום

תאור כללי	מס' אתר	גוש	חלקה	שם אתר	שימוש היסטורי	שימוש נוכחי
	4	2906	9	בית הכנסת ע"ש יצחק הלוי הרצוג	בית כנסת	בית כנסת
פירוט אדריכלי	יחס לסביבה	גג	חזיתות	אלמנטים אדריכליים	אלמנטים נוספים	מצב השתמרות
	במרכז הישוב	אולם מרכזי מקורי - דו שיפועי בטון, תוספות שטוח בטון	בלוקים + עמודי בטון	רפרפות בטון אנכיים חלונות ודלתות עץ		טוב
נתונים היסטוריים	תוכנן בידי האדריכל נחום פורת. אבן הפינה הונחה ב-תשי"ח 1958. נחנך בשנת 1961 (בכ"ג שבט תשכ"א). בשנות ה-70 הורחב ונחנך מחדש.					
הערכת אתר	גבוה - המבנה המרכזי ביישוב.			הערות: מומלץ לערוך סקר הנדסי / שימורי למבנה תוך דגש לחלק האמצעי משנות ה-60.		

מיקום	צילום היסטורי	צילום מצב קיים
		

תאור כללי	מס' אתר	גוש	חלקה	שם אתר	שימוש היסטורי	שימוש נוכחי
	5	2906	20	מגדל המים ליד בית הכנסת	מגדל מים	ללא שימוש
פירוט אדריכלי	יחס לסביבה	גג	חזיתות	אלמנטים אדריכליים	אלמנטים נוספים	מצב השתמרות
	מרכז הישוב	בטון יצוק	בטון יצוק	-	מדרגות ברזל	טוב
נתונים היסטוריים	הוקם בשנת 1952, תוכנן ע"י מחלקת הבנייה והתכנון של הקיבוץ הארצי. תכולתו היתה 300 קוב. חולק ל-2 קומות: הקומה העליונה, 150 קוב, מי שתייה לבתי החברים. קומה שנייה, 150 קוב לרפת, לול, השקייה. מולא ע"י משאבות ששאבו מים מ-3 בארות באזור. שימש גם כמגדל תצפית. בשנת 1961 חובר המשק לקו "ירקון-נגב", והמגדל יצא מכלל שימוש.					
הערכת אתר	גבוה – אחד המבנים המרכזיים בישוב.		הערות ראוי לערוך סקר שימור – הנדסי למבנה ולהחליף את סולם המדרגות.			

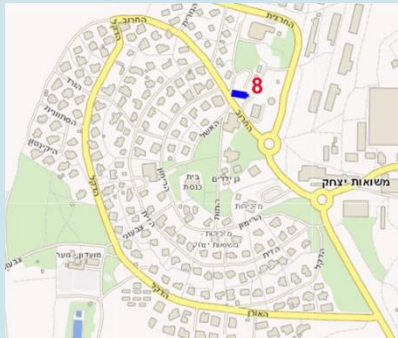

מיקום	צילום היסטורי	צילום מצב קיים
		

תאור כללי	מס' אתר	גוש	חלקה	שם אתר	שימוש היסטורי	שימוש נוכחי
	6	2906	10	הסילו הראשון	סילו	לא בשימוש
פירוט אדריכלי	יחס לסביבה	גג	חזיתות	אלמנטים אדריכליים	אלמנטים נוספים	מצב השתמרות
	אזור הצפוני של המשק	בטון יצוק	בטון	-	סמוך למבני משרדים	גרוע
נתונים היסטוריים	בנה בראשית שנות ה-50 כאסם התבואה הראשון של הישוב. יצא מתפקוד עם הקמת מכון "בר לחי" בשנת 1962.					
הערכת אתר	נמוך - אזור משקי ובו מבנים נוספים הנמצאים הרוסים ברובם.		הערות			

מיקום	צילום היסטורי	צילום מצב קיים
		

תאור כללי	מס' אתר	גוש	חלקה	שם אתר	שימוש היסטורי	שימוש נוכחי
	7	2906	11	מקווה ישן	מקווה טהרה	מכון טיפולים
פירוט אדריכלי	יחס לסביבה	גג	חזיתות	אלמנטים אדריכליים	אלמנטים נוספים	מצב השתמרות
	מוצנע. ממוקם באזור צפוני, מול הסילו	ארבע שיפועי עם רעפי מלט	בלוקים	חלונות אלומיניום חדשים	מזגן ודוד שמש חדשים	רעוע
נתונים היסטוריים	המקווה הראשון בישוב. הוקם בראשית ההתיישבות. עם הקמת המקווה החדש בסמוך לו, עבר לשמש לצרכים שונים, ביניהם מספרה ומכון טיפולים.					
הערכת אתר	גבוה - ממבני הקבע הציבוריים הבודדים שנותרו משנות ה-50			הערות: הוחלף במבנה מקווה חדש שנבנה בסמוך לו		

מיקום	צילום היסטורי	צילום מצב קיים
		

תאור כללי	מס' אתר	גוש	חלקה	שם אתר	שימוש היסטורי	שימוש נוכחי
	8	2906	11	מכבסה	מכבסה	מכבסה
פירוט אדריכלי	יחס לסביבה	גג	חזיתות	אלמנטים אדריכליים	אלמנטים נוספים	מצב השתמרות
	אזור מרכזי	דו שיפועי מפח מגולוון	בלוקים	חלונות אלומיניום חדשים	שילוב קורות ממסילת הברזל בתקרה המבנה	בינוני
נתונים היסטוריים	המכבסה ההיסטורית של הישוב. נבנתה בראשית שנות ה-50. הבניין עבר שינויים רבים ותוספות בנייה. חלק מהבניין המקורי נבנה מאדני מסילת הרכבת החיג'אזית שעברה בשדות הישוב.					
הערכת אתר	בינוני – מבנה שעדיין משמש לתכליתו המקורית מאז שנבנה. תוספות מאוחרות מצד מזרח ומערב		הערות			

תאור כללי	מס' אתר	גוש	חלקה	שם אתר	שימוש היסטורי	שימוש נוכחי
	9	2906	9	מוסך	מוסך	מוסך
פירוט אדריכלי	יחס לסביבה	גג	חזיתות	אלמנטים אדריכליים	אלמנטים נוספים	מצב השתמרות
	צד מזרחי – אזור תעשייה ומשק	פח דו שיפועי	פח וברז	-	-	-
נתונים היסטוריים	בננה בשנת 1950, שימש לטיפול ברכבי הגד"ש ורכבי המשק. לוחות הפח של הקירות והגג חודשו במהלך השנים					
הערכת אתר	בינוני – מבנה שעדיין משמש לתכליתו המקורית מאז שנבנה. תוספות מאוחרות מצד מזרח ומערב		הערות			